

■ УДК [351.88+329.73](477)

В. Г. Левіна, кандидат філософських наук, старший викладач, Харківська державна академія культури, м. Харків

УКРАЇНСЬКЕ НАЦІОНАЛЬНЕ ВІДРОДЖЕННЯ ТА СІОНІЗМ: ВІД ІСТОРИКО-КУЛЬТУРНИХ ПАРАЛЕЛЕЙ ДО СУЧАСНОГО ДІАЛОГУ ІДЕЙ

Досліджено кореляцію ідей, сформульованих єврейським та українським національними рухами доби модерну. На прикладі поглядів лідера сіоністського руху в Україні В. Жаботинського розглянуті три проблемні групи: буттєва важливість національної ідентичності та факторів її формування; національні маргінали; міжнаціональне порозуміння. Аналіз текстів демонструє приклади типологічної подібності висловлювань сіоністів та українських націоцентричних діячів, що дозволяє дійти висновку про наявність взаємовпливів у процесі формування цих ідеологій.

Ключові слова: українське національне відродження, модерний сіонізм, нація, націоналізм, асиміляція.

В. Г. Левина, кандидат философских наук, старший преподаватель, Харьковская государственная академия культуры, г. Харьков

УКРАИНСКОЕ НАЦИОНАЛЬНОЕ ВОЗРОЖДЕНИЕ И СИОНИЗМ: ОТ ИСТОРИКО-КУЛЬТУРНЫХ ПАРАЛЛЕЛЕЙ ДО СОВРЕМЕННОГО ДИАЛОГА ИДЕЙ

Исследована корреляция идей, сформулированных еврейским и украинским национальными движениями эпохи модерна. На примере взглядов лидера сионистского движения в Украине В. Жаботинского рассмотрены три проблемные группы: бытийная важность национальной идентичности и факторов её формирования; национальные маргиналы; межнациональное понимание. Анализ текстов демонстрирует примеры типологического подобия высказываний сионистов и украинских нациоцентричных деятелей, что позволяет сделать вывод о взаимовлияниях в процессе формирования этих идеологий.

Ключевые слова: украинское национальное возрождение, модерный сионизм, нация, национализм, ассимиляция.

V. H. Lievina, Candidate of Philosophical Sciences, senior lecturer, Kharkiv State Academy of Culture, Kharkiv

UKRAINIAN NATIONAL REVIVAL AND ZIONISM: FROM THE HISTORICAL AND CULTURAL PARALLELS TO THE PRESENT-DAY DIALOGUE OF IDEAS

The paper deals with correlation of the ideas formulated by the Jewish and Ukrainian national movements within the art nouveau period. In accordance with V. Zhabotynsky's ideas, the leader of Zionism in Ukraine, the author analyzes three groups of questions which are as follows: the

issues of the existential importance of national identity and factors of its development; issues of national marginalized individuals; the program of international understanding. The analysis of the texts demonstrates the examples of the typological similarity of the statements of Zionists and Ukrainian nation-centred figures. The author concludes that there are mutual influences in the process of the development of these ideologies.

Key words: Ukrainian national revival, modern Zionism, nation, nationalism, assimilation.

Постановка проблеми. Історія українсько-єврейських взаємин й нині є актуальною. Багатоміжне існування цих двох національних традицій поряд, у межах Австро-Угорської та Російської імперій, сповнене як драматичними протистояннями, так і плідними культурними контактами й взаємозбагаченням. Спільні ознаки історичних доль двох недержавних народів свідчать про подібність їхнього національного буття, механізмів самозбереження та утвердження власної ідентичності, а також про формування проекту національного майбутнього. Одним із найцікавіших прикладів таких культурних паралелей є дві модерні національні доктрини — українського національного руху та руху сіонізму. Обидва вони становили загрозу цілісності Російської Імперії, а пізніше й Радянському Союзу, оскільки були націоналізмами поневолених імперією народів. Ці націоналізми були етнічними і, згідно з визначенням Володимира Леніна, націоналізмами гноблених націй, що чинили опір русифікації, нищенню національних мов і звичаїв, економічному свавіллю імперських міністерств, які видозмінювали традиційні національні економіки на угоду імперським планам. Отже, **мета статті** — дослідити кореляцію ідей, сформульованих єврейським та українським національними рухами доби модерну.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сучасний модерний сіонізм, як і українське національне відродження, не випадково виникали й розвиваються саме в другій половині XIX ст. Доцільно розглядати ці національно-визвольні рухи в контексті «весни народів» у Європі. Доба ліберального націоналізму, що розпочалася з грецького руху за визволення з-під оттоманського гніту й у межах якої відбулися національно-визвольні рухи в Ірландії та Норвегії, Польщі та Чехії, Німеччині й Італії, а наприкінці століття також у Турції та Індії, надихнула й сіоністських лідерів. Дійсно, у творах батьків-засновників сіонізму є багато посилань на національну боротьбу інших народів, передусім народів Польщі, Італії й Ірландії. Таким чином, в епоху Модерну в житті людства відбулася важлива зміна: націоналізм, за визначенням Е. Гелнера, «поєднання держави з національною культурою» [1, с. 32] конституювався як загально визнана норма. «Націоналізм

оголошує легітимними тільки ті політичні одиниці, котрі мають своїм фундаментом націю. Епоха націоналізму — це час, коли неухильно зростає прагнення втілити в життя формулу — одна культура — одна держава» [1, с. 31]. Старий змінює Новий Світ, де кожна культура розвиватиметься під власним політичним дахом», а держава й влада вважатимуться легітимними тільки в тому разі, якщо вони презентують конкретну культуру. Це був період асиміляції та контрасиміляції або «пробудження», тобто національної агітації щодо створення нових державних структур на основі неформалізованих недержавних (селянських) культур. Отже, націоналізм у Європі був специфічно модерною формою суспільної самосвідомості. Більше того, услід за деякими дослідниками цього питання (Е. Гелнера, М. Грох та ін.) можна стверджувати: справжній сучасний націоналізм не існує на доіндустріальному (домодерному) етапі, а етнічні територіальні рухи, що належать до цього періоду, не можна вважати формою націоналізму. «Принцип націоналізму починає дійсно діяти тільки в умовах нового соціального устрою, коли значно збільшується соціальна мобільність і неймовірно зростає роль високої писемної культури» [1, с. 55]. У цій ситуації саме національно-культурний критерій задовольняє потреби суспільства в новій ідентичності. Від старих форм колективної ідентифікації він відрізняється багатьма аспектами.

Так, по-перше, в аграрному доіндустріальному суспільстві поняття «нація» об'єднувало громадян не за національно-культурними, а за станово-політичними ознаками («Так польська нація дорівнює шляхта»). Навпаки, у модерному класовому суспільстві нація набуває універсалізму й синтезує сукупну культурну спадщину (мову, літературу, історію) з формою організації держави.

По-друге, ідея нації зростає на незалежному від релігії та церкви, профанному ґрунті, який підготовлено тогочасними гуманітарними науками. Отже, як український національний рух, так і сіонізм не належать до національно-релігійних доктрин, а розробляються гуманітарними студіями в середовищі світської національної інтелігенції. Ця обставина пояснює поширення й осмислення нових ідей: вони охоплюють усі верстви населення приблизно в тотожній формі та залежать від рефлексивної здатності засвоєння традиції.

По-третє, у національній свідомості завжди існує напруження між двома елементами — універсалістськими ціннісними орієнтаціями правової держави і демократії, з одного боку, та партикуляризмом закритої нації, з іншого. Ці елементи вдало синтезуються: під знаком націоналізму свобода й політичне самовизначення означають і виправдовують як суверенітет народу, що складається з рівноправних

громадян, так і силове політичне самоствердження нації, яка стала суверенною.

Німецький філософ ХХ ст. М. Хюбнер у праці «Істина міфу» пропонує такий погляд на націю: «Нація не обов'язково передбачає етнічну та расову єдність. Нація визначається через категорію історичної пам'яті та простір, з яким пов'язана історична пам'ять» [8, с. 312]. М. Попович указує на те, що «нація — квазіродинна спільнота» [4, с. 23]. Отже, національна самосвідомість пов'язана з утвердженням спочатку на психологічному рівні, а згодом і з усвідомленням свого «Я» як невід'ємної частки певної спільності — «квазіродини» («Ми») — через зіставлення з представниками інших груп («Вони») на основі ознак, що відрізняють «їх» від «нас». Це іманентне людській свідомості виокремлення свого й не свого (чужого) є джерелом розвитку національної самосвідомості. Відповідно до цього, будь-яка нація прагне конституюватися в історії, виправдати своє існування як певна спільність в історичному часі й просторі.

У книзі «Націоналізм» найвідоміший сучасний дослідник націоналізму Ентоні Сміт пише: «Є три завдання націоналізму: національна автономія, національне об'єднання й національна ідентичність. На думку націоналістів, нація не спроможна вижити без належного прояву всіх трьох завдань.» Е. Сміт використовує таке «робоче визначення» націоналізму — «ідеологічний рух за здобуття й збереження автономії, єдності та ідентичності населення, представники якого вважають, що вони становлять реальну або потенційну націю. Ліберальний націоналізм намагався досягти двох основних цілей — звільнення від іноземного поневолення (як у польському, грецькому й ірландському випадках) та об'єднання нації у тих випадках, коли вона розколота на певну кількість політичних утворень (як було в Італії та Німеччині). Щодо сіонізму, то тут мав місце синтез цілей: звільнення і єдність, адже за мету ставилося як звільнення євреїв з-під чужої, ворожої й гноблячої їх влади, так і відновлення єдності євреїв через збирання єврейських діаспор з усього світу на їхній Батьківщині.

Термін «пробудження» характерний для національних рухів. У ньому вбачається натяк на існування деяких перманентних, але неактивних об'єктивних цілісностей. Безумовно, ці цілісності не пробуджувалися, а конструювалися в період романтичного націоналізму як справжні міфологеми (за всіма правилами й законами міфу: міфічним усвідомленням національного часу і простору, своєї належності до нації, типово міфічним співвідношенням національного макрокосму й мікркосму тощо [8, с. 325].

Слов'янські народи презентують найпоказовіші взірці «національного будівництва». Саме серед слов'ян існували такі культури

(або вважалося, що вони існували), що не мали власної держави й не стикалися з необхідністю об'єднання розрізаних політичних одиниць у межах єдиної високої культури (як це було в Західній Європі). Навпаки, ці культури взагалі не мали ні політичної організації, ні власної кодифікації, тобто внутрішньої формально вираженої нормативної основи.

У межах цієї категорії виокремлюють так звані «історичні» і «неісторичні» нації. Перші колись мали державність, але втратили її, другі — ніколи її не мали. «Історичні» потребують відродження політичної одиниці, що зникла в результаті династичних чи релігійних конфліктів, «неісторичні» — створення нової одиниці, необхідність якої зумовлена виключно культурною самобутністю певної території, але не історичним прецедентом.

Важливо те, що обидва варіанти розвитку потребують появи активістів-пропагандистів-просвітників, котрі намагаються «пробудити» націю або закликами відродити її минулу славу, або просто привернути увагу до її культурної своєрідності. В останньому випадку потрібно наповнювати змістом свідомість і пам'ять нації.

Щодо цього Грох наводить показовий приклад: нова інтелігенція пригніченої нації (якщо вона не зазнала асиміляції) натрапляє на труднощі, які перешкоджають її соціальному зростанню. Коли належність до малої нації починає трактуватися як своєрідна неповноцінність, вона стає фактором, що трансформує соціальний антагонізм у національну боротьбу.

У цьому контексті найпоказовішими є трактування націоналізму Володимиром Жаботинським та його розуміння українського питання в площині двосторонніх україно-єврейських взаємин.

Володимир (Зеєв) Жаботинський — виходець з Одеси, котрий складно пережив криваві погроми початку ХХ ст. Ці події стали для нього морально-емоційним струсом, що фактично змінив усе життя. Жаботинський став на шлях сіонізму, тобто відродження єврейської держави в Палестині. Корній Чуковський, спостерігаючи духовну еволюцію свого приятеля, писав: «Він здавався мені сонцесяйним, життєрадісним, я пишався його дружбою і був певен, що перед ним — широкий літературний шлях. Але ось прогрімів у Кишиневі погром. Володя Жаботинський геть змінився. Він почав вивчати рідну мову, розірвав зв'язки зі своїм колишнім оточенням, незабаром облишив участь у загальній пресі... Що людина може так змінитися, я не знав доти».

В. Жаботинський обрав націоналізм, причому розумів його як велику життєву ідею, що не має нічого спільного із шовінізмом, расизмом чи будь-якою формою етнічної зверхності. Але мріючи про

Єврейську державу, він водночас співчував тим, хто мріяв про Українську. Ще в царській Росії він закликав євреїв підтримати місцеві національні рухи, насамперед український, адже розумів: свідомі українці можуть стати найпотужнішими природними союзниками в боротьбі проти чорносотенства, для якого антисемітизм був альфою й омегою в ідеології та практиці.

В. Жаботинський із цього приводу зазначив: «...керівні партії національного українства визнають право євреїв на єврейську національну культуру <...> і вітають кожний проблиск націоналізації єврейства».

У різноманітній спадщині В. Жаботинського нас цікавлять передусім три проблемні групи, що безпосередньо корелюють із завданнями українського національного руху того часу. По-перше, це питання буттєвої важливості національної ідентичності та факторів її формування. По-друге, проблема національних маргіналів, позбавлених свого коріння. По-третє, програма міжнаціонального порозуміння, співжиття на реальній політичній основі.

Щодо першого єврейський мислитель наголошує на рятівній потрібності «інстинкту національного самозбереження», який спонукав євреїв перед загрозою національного зникнення «аж до дрібниць» культивувати та зберігати «свою самобутню ідеологію». Тому В. Жаботинський рішуче й аргументовано виступає проти процесів асиміляції, що охопили тогочасне єврейство, наголошуючи на важливості національної самобутності кожної культури: «Дозволити занідити своїй або чужій племінній самобутності — це не заслуга перед людством та прогресом, — це, щонайменше, гріх злочинного недбальства» [7, с. 68]. Прогнозоване в доктринах марксизму та лібералізму зникнення національних відмінностей Жаботинський заперечує, навпаки, утверджує посилення цих відмінностей, але без розбрату, за умови «цілковитої гармонії за цілковитою різноманітністю». Але ця братерська гармонія внеможлиблює імперську асиміляцію, унеможлиблює зникнення національних ідентичностей: «<...> дивно звучав би такий заклик до братерства, коли один каже іншому: «Я нічого не маю проти того, щоб ти відмовився від своєї особистості та став моєю копією: тоді ми й будемо братами» [6, с. 204].

Серед надзвичайно важливих культурних чинників формування національної самобутності того чи іншого народу в концепції націоналістичного мислителя виокремимо три головні. Передусім, першим з них є національна освіта. Застерігаючи від «загальнолюдських», «просвітительських» педагогічних моделей, які виконали свою тимчасову функцію, В. Жаботинський наголошує на необхідності нової освіти, здатної «зцілити... душу», під гаслом: «прагніть до національного!».

«Наша головна хвороба, — твердить публіцист, — саме презирство, головна необхідність — розвиток самоповаги: отже, основою нашого народного виховання має бути відтепер самопізнання. Так виховуються на землі кожен здоровий народ, кожна нормальна особистість» [7, с. 78–82].

Стосовно другого надважливого чинника національної мови, то думка В. Жаботинського про сутність мови цілком збігається з класичними уявленнями видатного українського вченого та філософа Олександра Потебні та з новітніми лінгвістичними теоріями. І, нарешті, третім фундаментальним чинником націєтворення, тісно взаємопов'язаним з іншими двома, є національна література. Ідеться про національно-екзистенційні міркування стосовно того, що «самостійність мови визначають не філологи, а свідомість народів» [6, с. 204–205]. У з'ясуванні національної сутності літератури для націоналістичного мислителя цілком переконливим стає аспект рецептивної інтенціональності: «Вирішальним моментом <...> є не мова, і з іншого боку, навіть не походження автора, і навіть не сюжет: вирішальним моментом є налаштованість автора — для кого він пише, до кого звертається, чиї духовні запити має на увазі, створюючи свій твір». Біда підневільному народові, талановиті сини якого стають духовними «дезертирами» — переходячи в іншу, начебто «загальнолюдську», культуру (Жаботинський іронізує й демаскує цей імперський термін: «російське називається загальнолюдським»). І тому не лише до євреїв можна звернути цей докір: «<...> народові не легше, якщо в нього залишаються генерали і немає офіцерів, і дезертирство залишається дезертирством» [7, с. 83–86]. Не випадково, що другою проблемною групою, пов'язаною з «тут-буттям» нації, питання національних маргіналів, асимільованих індивідів, позбавлених національного коріння, для яких Жаботинський не шкодує гострих, але цілком справедливих визначено: «національні перевертні», «ренегати», «асимілятори», «раби і тирани», «полонізатори», «русифікатори» та ін. Сам Жаботинський мав вирішити проблему, що так гостро поставала перед Гоголем і Шевченком: творити в межах панівної російської культурної парадигми чи здійснити вибір на користь свого народу? Він мав усі перспективи блискучої кар'єри російського літератора рівня Мандельштама, Пастернака, Багрицького, Бабеля та інші, але це неминуче означало б розчинення в панівній культурі, тотальну духовну асиміляцію, втрату багатьох питомих єврейських ознак тощо.

Але для В. Жаботинського асиміляція єврейства в Російській імперії була неприйнятною, хоча він добре розумів її причини і привабливість для багатьох своїх земляків. Його пояснення цього феномену дивовижно збігаються з можливими мотиваціями процесу добровільного

зросійщення багатьох українців. Згідно з Жаботинським, «гіпнотична дія» російської культури на представників його національності детермінована тим, що «єврейство ми <...> пізнаємо від раннього дитинства не в найвищих його виявах, а саме в його буденщині», «ми живемо серед цього гетто і бачимо на кожному кроці його потворну мізерність, створену сторіччями гноблення, і воно таке непривабливе, негарне», водночас панівну культуру євреїв сприймають у її найдобріших зразках, очищеною від випадкового та другорядного. Ось чому найталановитіша й найкреативніша частина їхньої молоді зміцнювала собою саме російську культуру. Жаботинський ніколи не приховував, що він є послідовним патріотом своєї національності, і саме тому з розумінням ставився до інших патріотів, націоналістів. Відверто говорив про те, що благо своїх одноплемінців є для нього найвищою цінністю, і мріяв побачити євреїв гордою та величною нацією в сім'ї людства замість принижених і заляканих діаспор.

Нарешті, останню націєекзистенціальну проблемну групу утворюють ті висловлювання сіоністського філософа, що стосуються співпраці й порозуміння між єврейським та українським народами. В. Жаботинський розбудовує програму національного співжиття на реальній політичній основі, заперечуючи «любов» між націями, натомість справедливо утверджуючи подібність їхніх «інтересів». Наприклад, у підавстрійській Галичині ці інтереси мали виражатися в політичній взаємопідтримці: українці повинні були сприяти наданню австрійському єврейству права національної цілісності, натомість галицькі євреї повинні були розірвати свої стосунки з поляками, «не дозволяючи себе нікому «використовувати» для поневолення іншої сторони», спільно працювати з українцями над демократизацією «спорохнявілого політичного ладу Австрії» та підтримувати українську автономію для Східної Галичини [7, с. 70–71]. Жаботинський не бажав, щоб імперські сили використовували його народ в інтересах гноблення інших, про що й писав у журналі Михайла Грушевського в статті «Non multum, sed multa»: «Коли почалася боротьба між різними народностями, територіальними або такими, які мають бодай якість територіальне опертя, єврейству й тут накинули ненавиджену роллю зняряддя, засобу для чужої вигоди. У кожному окремому випадку та сторона, яка через свою впливовість або багатство мала сильніші засоби тиску, примушувала місцевих євреїв йти з нею для уярмлення іншої народності. У Галичині цією сильнішою стороною були поляки, і вони широко «використовували» й «утилізували» затуркане, неосвітчене галицьке єврейство для національного гноблення українського народу» [2, с. 44]. Отже, він однозначно підтримував українців у їхніх змаганнях за

Східну Галичину з поляками, вважаючи, що останні не мають права на жодні претензії щодо цих земель.

По-націоналістичному розуміючи культурну специфіку й політичні завдання українського народу, В. Жаботинський переконливо опонував деяким ідеям демонізації українців. Ідеться, наприклад, про погромництво Петлюри й інших урядовців доби Визвольних Змагань 1917–1920-го рр., отих, як він їх називає, «інтелігентів-націоналістів з соціалістичними поглядами»: «...факт, що ні Петлюра, ні Винниченко, ні решта видатних членів цього українського уряду ніколи не були тими, як їх називають «погромниками». <...> Я з ними виріс, разом з ними проводив боротьбу проти антисемітів та русифікаторів — єврейських та українських. Ані мене, ані решту думаючих сіоністів південної Росії не переконують, що людей цього типу можна вважати за антисемітів» [6, с. 201]. Жаботинський надав своє тлумачення проблеми антисемітизму, поділяючи це явище на «суб'єктивний антисемітизм людей» і «об'єктивний антисемітизм обставин». Під другим розумів сам факт вигнання й перебування на чужих теренах, якого, на його думку, можна позбутися лише творенням власної держави на землі предків, національного вогнища й духовного центру для всього світового єврейства.

Загалом із творів В. Жаботинського виводиться романтична та конструктивна «ідея людяності як принципу взаємин між націями» [7, с. 66]. Піклуючись про національні інтереси єврейства, політик розумів їх настільки глибоко, що пов'язував перспективи для нього в Україні з підтримкою своїми земляками українського національного руху. Уважав це для власного народу корисним.

Таким чином, у багатьох аспектах В. Жаботинський був геніальним провидцем, котрий міг передбачити на століття вперед. Достатньо лише навести такий його прогноз: «Можна сміливо стверджували, що вирішення суперечки щодо національного характеру Росії цілковито залежить від позиції, яку посідатиме 30-мільйонний український народ. Якщо він погодиться обрусіти — Росія піде одним шляхом, не погодиться — вона муситиме піти іншим шляхом».

Якби Жаботинський не сформувався як видатний діяч для євреїв, він обов'язково став би ним для української державності: настільки глибоко, точно і справедливо оцінював національні потреби українства.

Висновки. Отже, аналіз текстів В. Жаботинського демонструє приклади типологічної подібності значної частини висловлювань єврейського націоналіста й українських націоцентричних діячів, — Тараса Шевченка, «тарасівців», Івана Франка. Цей факт дозволяє дійти висновку про наявність двох різноспрямованих процесів, адже «<...>

Жаботинський не лише цікавився Україною, а й значною мірою формував свої погляди на основі уважного вивчення того, що давав йому український досвід» [7, с. 68] і навпаки — вплив єврейської традиції формував український культурний досвід.

Список використаних джерел

1. Геллнер Э. Пришествие национализма / Э. Геллнер // Путь. — № 1. — 1992. — С. 9–61.
2. Жаботинський В. Non multum, sed multa / В. Жаботинський. — СПб, 1910. — С. 44.
3. Жаботинский В. Урок юбилея Шевченко / В. Жаботинский // Избранное. — Иерусалим, 1990. — С. 78–79.
4. Попович М. Національна культура і культура нації / М. Попович. — Київ : Т-во «Знання» України, 1991. — 63 с.
5. Сміт Е. Д. Національна ідентичність / Е. Д. Сміт. — Київ : «Основи», 1994. — 223 с.
6. Феллер М. Пошуки, роздуми і спогади єврея, який пам'ятає своїх дідів, про єврейсько-українські взаємини, особливо ж про мови і ставлення до них / М. Феллер. — Дрогобич : ВФ «Відродження», 1994. — 238 с.
7. Феллер М. Про наших великих духом : Есеї з україноюдаїки / М. Феллер. — Львів : Сполом, 2001. — 128 с.
8. Хюбнер К. Истина мифа / Курт Хюбнер. — М. : Республика, 1996. — 448 с.

References

1. Gellner E. Prishestviye natsionalizma / E. Gellner // Put. — № 1. — 1992. — S. 9–61.
2. Zhabotinsky V. Non multum, sed multa / Zhabotinsky V. — S. Petersburg, 1910. — S. 44.
3. Zhabotinsky V. Urok yubileya Shevchenko // Izbrannoye. — Jerusalem, 1990. — S. 78–79.
4. Popovych M. Natsionalna kultura i kultura natsii / M. Popovych. — K. : T-vo «Znannia» Ukrainy, 1991. — 63 s.
5. Smith A.D. Natsionalna identychnist / E.D. Smit. — K. : «Osnovy», 1994. — 223 s.
6. Feller M. Poshuky, rozhdumy i spohady yevreia, yakyi pamiataie svoikh didiv, pro yevreisko-ukrainski vzaiemyny, osoblyvo zh pro movy i stavlennia do nykh / M. Feller. — Drohobych: VF «Vidrodzhennia», 1994. — 238 s.
7. Feller M. Pro nashikh velikikh dukhom : Esei z ukrainoiudaiky / M. Feller. — Lviv : Spolom, 2001. — 128 s.
8. Hübner K. Istina mifa / Kurt Hübner. — M. : Respublika, 1996. — 448 s.

■ UDC [351.88+329.73](477)

Lievina V. H., Candidate of Philosophical Sciences, senior lecturer, Kharkiv State Academy of Culture, Kharkiv

UKRAINIAN NATIONAL REVIVAL AND ZIONISM: FROM THE HISTORICAL AND CULTURAL PARALLELS TO THE PRESENT-DAY DIALOGUE OF IDEAS

The aim of this paper is to study the correlation of the ideas formulated by the Jewish and Ukrainian national movements within the art nouveau period, which developed dialogically resisted assimilation, destruction of national languages and traditions in Ukraine.

Research methodology. A comprehensive culturological approach to the study of nationalism and national movements is the general methodological basis of this research. It is also based on the methodological principles of M. Feller's Ukrainian/Judaic studies (an ethno-culturological research area studying Ukrainian Jewry in its deep relations with Ukrainians). The author uses the methods of comparative analysis, synthesis and historicism.

Results. Using the intellectual heritage of V. Zhabotynsky, the leader of Zionism in Ukraine, as an example, the author analyzes three groups of issues relating to the objectives of the Ukrainian national movement of that time: the existential importance of national identity and factors of its development; issues of national marginalized individuals deprived of their roots; the program of international understanding, coexistence on the relevant political basis. The analysis of the texts demonstrates the examples of the typological similarity of the considerable part of statements of Jewish nationalists and Ukrainian nation-centred figures including Taras Shevchenko, «tarasivtsi» (the members of Brotherhood of Tarasovs), Ivan Franko. The author concludes that there are interpenetration and mutual influences in the development of Zionist and Ukrainian national movements.

Novelty. Scientific novelty of the present study is caused by the fact that Ukrainian/Judaic studies as an interpretation and comprehension of the basic levels of coexistence of the Ukrainian and Jewish people do not belong to the traditional topics of the Ukrainian culturological thought.

The practical significance. The results of the study can be used in teaching standard courses, special and elective courses in the history of culture, history of Ukrainian philosophy, philosophy of the national idea, Ukrainian/Judaic studies.

Key words: Ukrainian national revival, modern Zionism, nation, nationalism, assimilation.

Надійшла до редколегії 16.11.2016 р.